

שיח ושיג בפרשה

"ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת"
(ויקהל לה-ב)

לכאורה, היה צריך הכתוב לומר "ששת ימים תעשה (ת' בפתח) מלאכה", שהרי האדם הוא העושה את המלאכה ואין המלאכה נעשית מאליה?

אולם כבר לימדונו חז"ל, שמזונותיו של האדם קצובין לו מראש השנה לראש השנה, והאדם בהשתדלותו החיונית יוכל להשיג רק מה שנקצב לו בלבד. ואם יחשוב האדם שההצלחות וההישגים תלויים במידת השתדלותו, ויוכל אף לקחת משל חברו, הרי שטועה הוא בכך טעות גדולה. בגלל טעות זו ישנם רבים שעושים השתדלות רבתי מעל למותר, במחשבה שביכולתם עיי"כ להשיג יותר ויותר, ועושים זאת על חשבון התפילות, או חלילה עושים השתדלות לא על פי דרך התורה ונכשלים בגזל וכדומה. ואף שלפעמים נראית כביכול השתדלות זו בשבת ויו"ט מועילה עד שעובדים וחושבים שיוסיפו עושר, הרי שכבר הרבה עשו כך וחדלו עיי"ה שהבינו שאין בכך כל תוספת שכר אלא להיפך, נזק והוצאות בלתי צפויות ניחתו עליהם.

זוהי כוונת הכתוב "ששת ימים תעשה (ת' בצירי) מלאכה" - המלאכה נעשית מאליה, ואנו רק עושים השתדלות של יהודי מאמין, אין השתדלות זו עושה אלא מבצעת מלאכות שיעשו גם בלעדיו, ובדרגה שבה אנו נמצאים יש לה צורך להשתדלות זו עדיין. וממילא יכול האדם לנוח בשבת ולא להיות מוטרד כלל ועיקר, כי בוטח הוא שכל מה שצריך להיעשות יעשה, על כן מצווים אנו לשמור את השבת ולשבות בה ממלאכה. שכן בכך מוכיחים אנו שגם בשבתנו יוכל העולם להמשיך ולהתקיים. אולם מי שלא זכה לכך אין לו מנוחה בשבת, ומנסה הוא לעשות השתדלות אף בשבת. על פי זה אפשר להבין את דברי המשנה האומרת: "כי ממך הכל ומידך נתנו לך", פירוש הדבר: כשהאדם נותן נדבה או גמ"ח הוא בסה"כ צינור המשמש להעברה, אבל אין הוא נותן משלו כלום, כי "לה' הארץ ומלואה" והכל שלו, כך הדבר לגבי אלו שמענגים את השבת אין הם מענגים משל עצמם אלא משל הבורא ועל כן נאמר: "שבת שבתון לה'". יתירה מכך, השבת לא רק שאינה גורמת הפסד חלילה, אלא "היא מקור הברכה", ושומרי השבת רואים ברכה מרובה בכל מעשי ידיהם.

ואל יחשוב האדם שייגרם לו איזה שהוא נזק אם ישבות ממלאכה בשבת. יש אדם הרואה את חברו עובד בשבת ולכאורה "שכרו הרבה מאוד", אולם זה רק למראית עין! כיון שכל מה שנקצב לאדם לקבל יקבל. ולא יועיל לו כלל אם יעבוד בשבת אף לכאורה אם יראה ממון רב מכך. יש להקב"ה דרכים להחסיר ממון זה בדרכים שונות ומגוונות - מס הכנסה, רפואה ושאר הוצאות מיותרות... האדם צריך להאמין שאכן כך הם פני הדברים!

ישראל לסגולתו

סגלה ל כָּבֵד פֶּה וּמַגְמִים

ראשית יתחזק בדבר ה' למִשֶׁה כְּשֶׁטָעַן: כָּבֵד פֶּה וּכְבֹד לְשׁוֹן אֲנֹכִי, וְעָנָה ה': מִי שֶׁם פֶּה לְאָדָם אוּ מִי-יָשׁוּם אֵלָם אוּ חֲרָשׁ אוּ פֶקֶח אוּ עֹר הֲלֹא אֲנֹכִי ה', וְבֹא ה' לומר לו בְּזָה, אִם תִּתְפַּלֵּל לִפְנֵי וּתְבַקֵּשׁ עַל כְּבֹדוֹתַי פִּיךָ מִזֶּד אֶעֱנֶךָ וְשָׁכַח פִּי הַרְמַבִּי'ן מְדוּעַ בְּאֵמַת לֹא רָפְאוּ ה' לְמִשֶׁה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בִקֵּשׁ הוּא עַל עֲצֻמוֹ.

וַיֹּאמֶר פְּסוּקִים אֵלוֹ בְּכֹנֶה וּבְאֻמוֹנָה בַּה' שְׁבִידוֹ לְמַהֵר לְשׁוֹן הָאָדָם לְדַבֵּר בְּמְרוּצָה וּבְחַתוּךְ הָאוֹתוֹת: "ה' שְׁפִתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ" (תהלים נא, יז)

וַיֹּאמֶר מִשֶׁה אֶל-ה' בִּי ה' לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנֹכִי גַם מִתְמוֹל גַּם מִשְׁלֹשׁ גַּם מֵאָז דָּבַרְתָּ אֶל-עַבְדְּךָ כִּי כָבֵד-פֶּה וּכְבֹד לְשׁוֹן אֲנֹכִי. וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו מִי שֶׁם פֶּה לְאָדָם אוּ מִי-יָשׁוּם אֵלָם אוּ חֲרָשׁ אוּ פֶקֶח אוּ עֹר הֲלֹא אֲנֹכִי ה'. וְעַתָּה לֵךְ וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה עִם-פִּיךָ וְהוֹרִיתִךָ אֶשֶׁר תִּדְבֹר" (שמות ד, פסוקים י-יב).

וְעוֹד יתחזק מִהַמְעֵשֶׂה הַמוֹבָא בְּגִמְרָא (חגיגה ג' ע"א) וַיֹּאמְרוּ בְּפִיו:

מִעֲשֶׂה בְּשֵׁנֵי אֲלֵמִים שֶׁהָיוּ דָרִים בְּשִׁכְנוֹתוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ הַקִּי, שֶׁלְעוֹלָם כְּאֶשֶׁר הָיָה רַבְּנּוּ הַקִּי נִכְנָס לְבֵית הַמְדַרְשׁ הָיוּ עוֹלִים הַמָּה וְיוֹשְׁבֵים לִפְנֵי וְנָדִים לוֹ בְּרֵאשִׁים כְּאֵלוֹ וּמִבִּינֵים דְּבָרֵי הַתּוֹרָה שְׁאֵמֶר, וְכֵן הָיוּ מְנַעֲנְעִים בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם כְּשֶׁהָיוּ יוֹשְׁבֵים לִפְנֵי, בִקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַבְּנּוּ הַקִּי רַחֲמִים וְהִתְרַפְּאוּ מֵאֲלֵמִים, וְנִמְצָא שֶׁהָיוּ בְּקִיָּאִים וְיוֹדְעִים הַלְכוּת, וְסִפְרָא וְסִפְרֵי, וְכָל הַתְּלֻמוֹד.

וּבְכֵן יתְבוֹנֵן הַמְּגַמְּגִים וּכְבֵד פֶּה, אִם אֵלָם יֵשׁ בְּכֹחוֹ יתְבַרַךְ לְרַפְּאֵת עֵאכּוּ"כ מְגַמְּגִים שֵׁשׁ בְּזָה פְחוֹת נִס.

וְעוֹד יֹאמֶר בְּפִיו הַמְעֵשֶׂה הַמוֹבָא בִירוּשָׁלַיִם (תענית פ"א):

מִעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה מְגַמְּגִים בְּלִשׁוֹנוֹ, בָּא לִפְנֵי רַבִּי יוֹחָנָן, וְשָׁלְחוֹ לְגַבִּי רַבִּי חֲנִינְא, אָמַר לוֹ, לֵךְ תִּתְחַרֵּט וְעֲשֵׂה תְשׁוּבָה עַל מַה שִׁחְטָאתָ בְּלִשׁוֹנְךָ וְעִסַק בְּתוֹרָה שֶׁכְּתוּב בָּהּ (משלי טו): מִרְפָּא לְשׁוֹן עֵץ חַיִּים.

וְיִתְחַזַּק בְּאֻמוֹנָה שְׁאֵין מְעַצֹר לַה' מִלְּהוֹשִׁיעַ וְיִבְטַח בּוֹ - וְיִתְרַפֵּא. {הרב יעקב ישראל לוגאסי}

לארח תלמידי חכמים

כל המארח תלמיד חכם בביתו, ודואג לו לאכילה ושתייה ולינה, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב קרבן תמיד, (ברכות דף י:), ולמדו זאת מדברי השו"ת שאירחה את אלישע הנביא בביתו, ואמרה לבעלה: "איש אלהים קדוש הוא עובר עלינו תמיד". ואמרו בילקוט שמעוני (שמואל א רמז קכא): פתח רבי יוסי בכבוד אכסניא ודרש קל וחומר, ומה יתרו שלא קרב את משה אלא לכבודו כך, המארח תלמיד חכם בביתו ומאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו על אחת כמה וכמה, שכל המאכיל פרוסה לתלמיד חכם, כאלו עשה חסד עם כל ישראל.

ועוד: כאילו קיים את כל החמישה חומשי תורה.

רבינו חיים פלאגיי בספרו כף החיים (סימן ה אות יב), והוסיף, שלא רק המאכיל, אלא כל המחזיק ביד התלמיד חכם שיעסוק בתורה, הוה ליה כאילו קיים כל התורה כולה. ובגמרא כתובות (קיא:): אמרו, המהנה תלמיד חכם מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק לשכינה

משהו לנשמה

שמירת שבת כהלכתה

אל חדרו של הרב הקדוש רבי שלום מבלז זצ"ל נכנס כפרי אחד ושטח לפניו תחינתו שיתפלל למענו "מה מעשיך?" שאל אותו הרבי.

"עובד אדמה הנני", השיב הכפרי.

"האם שובת הנך מכל מלאכה ביום השבת?" המשיך הרבי לשאול.

התחיל הכפרי לגמגם: "יסלח לי הרבי, כי בשדה אי אפשר לשבות לגמרי מכל העבודה במשך יום שלם." כששמע הצדיק, כי מודה הנהו, שעושה הוא את שבתו חול, התחיל להוכיח אותו ולדבר על לבו דברי מוסר, שישפר את דרכיו וינוח ביום השבת, גם נתן לו עצות כיצד יבצע זאת הלכה למעשה, שלא ינוקו יבוליו בשדה. סוף סוף, לאחר שעה ארוכה של דברי שכנוע, נאות הכפרי להבטיח כי ישמע בקול הרבי, אך בקשה אחת לו, אמר, שיואיל הצדיק לחכות עד אחרי עונת הקציר והאיסוף, שהם ימי העבודה ה"בוערת" בשדה, ואחר כך יתחיל לשמור את השבת כהלכתה.

חיוך עלה על שפתיו של הרבי מבלז, והוא אמר לכפרי: "שמע נא את הסיפור אשר אספר לך" בימי קדם נהוג היה, כי לכל פריץ מאדוני הכפרים היה יהודי שניהל את בית המזיגה, והוא היה תלוי בחסדי אדונו הפריץ כעבד נרצע. פעם אחת עשה אחד הפריצים משתה גדול לכל חבריו, ובו נטלו חלק כל בעלי האחוזות הגדולים מאותו הגליל. כטוב לב הפריצים ביין, החלו להתפאר איש איש ביהודי "שלו", וכל אחד מנה את מעלותיו של המוזג אשר בכפרו.

כששמע הפריץ בעל המשתה את דבריהם, התנצח עמם והתפאר, כי היהודי אשר בכפרו עולה על כל האחרים אשר בכפרי חבריו, כי עבד נאמן כמוהו לא נמצא בכל הארץ, ומסור הוא בכל לבו ונפשו לאדונו הפריץ. "אם אמנם כדברך כן הוא", נענו הפריצים האחרים ואמרו, הבה נעמיד אותו בניסיון וניווכח אם צדקת או לא. "ומהו הניסיון אשר נטיל עליו?" שאל הפריץ.

"אתה תצווה עליו להמיר את דתו, ואם ישמע בקולך, אז נדע כי באמת לא נמצא עבד נאמן כמוהו". מיד ציוה הפריץ לקרוא אליו את המוזג היהודי. כששמע הלה כי הפריץ מזמינו אליו, לבש את בגדי השבת שלו ובפיק ברכים התייצב לפני אדונו המוקף בחבר מרעיו.

"מושקה", פנה אליו הפריץ בחביבות יתרה, שלא כהרגלו, "דורש אני ממך שתמיר את דתך".

"מה זאת תבקש ממני, אדוני הפריץ?" גמגם היהודי בפחד.

"אחת גזרתי ולא אשנה", הרעים עליו הפריץ בקולו, "ואם לא תשמע לדברי, דע לך כי מרה תהיה אחריתך".

הכפרי המסכן הרחר רגע, ולבסוף אמר: "תן נא לי, אדוני, רשות ללכת ולהמלך באשתי".

נאות הפריץ לבקשתו, והיהודי מיהר לביתו לספר לאשתו על הפקודה שקיבל.

האשה, שהיתה קלת דעת, נבהלה לשמע איומי הפריץ ואמרה לו: "אל תמרה את פי אדונך, אלא לך ועשה כדבריו".

שב האיש ומסר לפריץ את תשובת אשתו, והלה שמח מאוד על שהוכיח את נאחוונו לידידו, ובשביעות רצון אמר: "טוב איפוא, מהיום והלאה יהיה שמך איון, ואף את שם אשתך תחליף, ועתה לך לשלום".

עברו חדשים אחדים, ושוב הופיע שליח מאת האדון, לקרוא אליו את "איון". כשהלה בא אל הארמון, אמר לו הפריץ: "מעתה תוכל לשוב לאמונתך הראשונה ושמך יהיה מושקה כמקודם".

"גם הפעם לא אעשה מאומה ללא עצת אשתי", ענה הכפרי. הוא שב לביתו לשאול את פי אשתו לדעתה, אך האשה החמיצה פניה ואמרה: "אמנם טוב ונעים יהיה לחזור לאמונתנו הישנה, אך עתה הולכים וקרבים ימי הפסח, והעבודה בביעור חמץ תהיה רבה מאוד. גם נותרה לנו עדין כמות גדולה של בשר חזיר וחבל מאוד יהיה לזרקו, לכן שוב לאדונך ובקש ממנו שיואיל להמתין עד אחרי הפסח, ואז נעשה כרצוננו, ונהיה יהודים כמקודם..."

כשסיים הצדיק מבלז את סיפורו, נשא עיניו אל הכפרי העומד מולו וראה, כי הלה הבין היטב את הרמז ואת הנמשל.

"רבי", אמר, "שוב לא אוסיף לדבר דברי הבל כאלו, והנני מקבל עלי להתחיל מיד בשמירת השבת כהלכתה".